

Nr 35

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående huvudmannaskapet för rådhusrätterna m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 23 april 1964 dagtecknad proposition, nr 156, vilken hänvisats till lagutskott, såvitt avser vid densamma fogade lagförslag, och i denna del behandlats av första lagutskottet samt i övrigt hänvisats till statsutskottet, har Kungl. Maj:t, såvitt nu är i fråga, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag med vissa bestämmelser angående statens övertagande av huvudmannaskapet för rådhusrätterna,

2) lag om ändring i rättegångsbalken,

3) lag med vissa bestämmelser angående stads förenande med domsaga,

4) lag angående upphävande av lagen den 5 april 1949 (nr 114) om val av borgmästare och rådman,

5) lag om ändrad lydelse av 14 § konkurslagen, samt

6) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 4 juni 1937 (nr 306) om behörighet för häradsrätt att upptaga sjörättsmål,

I samband med propositionen har utskottet behandlat två i anledning av densamma väckta, likalydande motioner, nr 826 i första kammaren av herr *Anderson, Carl Albert, m. fl.* och nr 1 016 i andra kammaren av herr *Anderson* i Sundsvall *m. fl.*

I det följande lämnas redogörelse för i motionerna framställt yrkande samt de skäl som anförts därför.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att de kommunala domstolarna, rådhusrätterna, skall förstatligas från och med den 1 januari 1965.

Förslag framlägges om åtgärder angående rådhusrättspersonalens övergång till statliga tjänster. Dessa förslag innebär att den nya statliga organisationen så långt det är möjligt skall övertaga den nuvarande personalen. Rådhusrätternas domare blir i princip skyldiga att den 1 januari 1965 övergå till tjänster i denna organisation.

Stad med rådhusrätt föreslås även efter förstatligandet skola hålla erforderliga lokaler med inventarier för rådhusrättens behov. Kontorsutrustning,

som nu användes vid rådhusrätt, skall staden enligt förslaget överlämna till statsverket utan gottgörelse eller, i vissa fall, upplåta med nyttjanderätt.

Den lagstiftning som reglerar städernas inflytande vid tillsättandet av tjänster för borgmästare och rådman föreslås bli upphävd. Vidare framlägges förslag till ändrade lagregler om stads förenande i judiciellt avseende med domsaga.

Riktlinjer uppdrages för utformningen av en gemensam domarbana, med enhetlig ordning i fråga om rekrytering, utbildning, behörighet och tjänstetillsättning. I samband härmed föreslås att rådhusrätternas assessorstjänster avskaffas. Vidare föreslås att det vid häradsrätterna tillämpade systemet med rättsferier skall införas även vid rådhusrätterna. Dessa förslag föranleder ändringar i rättegångsbalken och konkurslagen.

Slutligen behandlas vissa principer för administrationen av rådhusrätterna efter förstatligandet. Förslag till personalplaner framlägges, såvitt avser i huvudsak den ordinarie domarpersonalen i de olika rådhusrätterna.

Lagförslagen

De vid propositionen fogade lagförslagen är av följande lydelse.

1) Lag
med vissa bestämmelser angående statens övertagande av
huvudmannaskapet för rådhusrätterna

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Stads skyldighet att hålla rådhusrätt skall upphöra vid utgången av år 1964 i den mån ej i lag stadgas annorlunda.

2 §.

Vid rådhusrätt anställd lagfaren tjänsteman är skyldig att den 1 januari 1965 övergå till jämställd eller högre tjänst vid underrätt.

Den som med stöd av vad sålunda sagts överföres till statlig tjänst är ej skyldig att vidkännas minskning i honom tillförsäkrade avlöningsförmåner.

3 §.

Stad med rådhusrätt skall efter den tidpunkt som anges i 1 § alltjämt hålla erforderliga lokaler för rådhusrättens behov jämte möbler och andra dylika inventarier samt svara för uppvärmning, belysning och städning av lokalerna.

Vad i lagen den 18 juli 1942 om bestridande av kostnaderna för domsagas kansli är stadgat skall härvid äga motsvarande tillämpning.

4 §.

Utrustning av annat slag än som avses i 3 § första stycket, vilken anskaffats uteslutande för rådhusrättens behov, skall den 1 januari 1965 utan vederlag överlämnas till kronan.

Abonnemang å telefonanläggning, som stad ställt till förfogande endast för nyss angivet behov, skall samtidigt utan vederlag överlåtas till kronan.

Utrustning, som före sagda dag anskaffats även för annat än rådhusrättens behov, äger kronan i fortsättningen utan vederlag nyttja i den omfattning, i vilken egendomen varit avsedd för rådhusrätten.

5 §.

De närmare föreskrifter som erfordras för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2) Lag

om ändring i rättegångsbalken

Härigenom förordnas, att 1 kap. 10, 13 och 17 §§ samt 4 kap. 2 § rättegångsbalken¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att 4 kap. 3 § samma balk skall upphöra att gälla.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 kap.

10 §.

För rättsskipningen i rådhusrätt skola finnas borgmästare och rådmän samt, om göromålen kräva det, en eller flera assessorer. De skola vara lagfarna.

För rättsskipningen i rådhusrätt skola finnas borgmästare och rådmän. De skola vara lagfarna.

Rådhusrätt må — — — — — i avdelningar.

Vid rådhusrätt — — — — — bestämda tider.

13 §.

Rådhusrätt skall för huvudförhandling varje vecka hålla en eller flera allmänna rättegångsdagar samt eljest sammanträda så ofta det för arbetet kräves.

Rådhusrätt skall för huvudförhandling varje vecka *med undantag för tiden under rådhusrättens ferier* hålla en eller flera allmänna rättegångsdagar. *Då det för arbetets jämna gång eller eljest finnes erforderligt, äge rådhusrätten för huvudförhandling utsätta särskilt sammanträde. För annan handläggning än huvudförhandling skall rådhusrätten sammanträda så ofta det för arbetet kräves.*

Rådhusrätt skall — — — — — annan ort.

17 §.

Närmare bestämmelser om underretts organisation och verksamhet samt domsagas förvaltning meddelas av Konungen.

Närmare bestämmelser om underretts organisation, verksamhet och förvaltning meddelas av Konungen.

4 kap.

2 §.

President och lagman i hovrätt, hovrättsråd, häradshövding, borg-

President och lagman i hovrätt, hovrättsråd, häradshövding, tings-

¹ Senaste lydelse av 4 kap. 2 §, se SFS 1947: 616.

(Nuvarande lydelse)

mästare och rådman utnämns av Konungen. Revisionssekreterare utnämnes eller förordnas av Konungen.

Om val av borgmästare och rådman är särskilt stadgat.

3 §.

Tingsdomare utnämnes eller förordnas av Konungen.

Om tillsättning av assessor i rådhusrätt meddelas bestämmelser av Konungen.

(Föreslagen lydelse)

domare, borgmästare och rådman utnämns av Konungen. Revisionssekreterare utnämnes eller förordnas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Även efter lagens ikraftträdande skall i rättsskipningen i rådhusrätt deltaga dessförinnan utnämnd assessor i rådhusrätten.

3) Lag**med vissa bestämmelser angående stads förenande med domsaga**

Härigenom förordnas som följer.

Förordnande att rådhusrätt i stad skall upphöra och staden i judiciellt avseende förenas med domsaga meddelas av Konungen. I anslutning till sådant förordnande äger Konungen giva erforderliga föreskrifter med avseende å stadens rättigheter och skyldigheter i förhållande till tingslaget samt utfärda de bestämmelser i övrigt, till vilka stadens förening med domsagan må föranleda.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965, då lagen den 17 juni 1932 (nr 263) om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende skall upphöra att gälla.

4) Lag

angående upphävande av lagen den 5 april 1949 (nr 114) om val av
borgmästare och rådman

Härigenom förordnas, att lagen den 5 april 1949 (nr 114) om val av borgmästare och rådman skall upphöra att gälla vid utgången av år 1964.

Blir borgmästare- eller rådmanstjänst ledig under år 1964, har magistraten att ofördröjligen göra anmälan därom hos Konungen. I fråga om åtgärder som under år 1964 böra vidtagas för tillsättande av tjänst, som skall tillträdas tidigast den 1 januari 1965, meddelar Konungen erforderliga bestämmelser.

5) Lag

om ändrad lydelse av 14 § konkurslagen

Härigenom förordnas, att 14 § konkurslagen¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

14 §.

Då konkursansökning skall hänskjutas till rätten, varde målet av konkursdomaren utsatt att förekomma, *i stad inom fyra dagar samt på landet* inom tio dagar eller, om varken borgenären eller gäldenären begär att målet skall upptagas inom *sistnämnda* tid, senast på det ting som närmast därefter hålles. Kräves för gäldenärens kallande eller hans inställelse vid rätten oundgängligen längre tid, må tiden för målets företagande vid rätten utsträckas, dock ej utöver sex veckor från det delgivning av kallelsen kan väntas hava ägt rum. Till rätten skola parterna särskilt kallas. I kallelsen skall erinras om den i 16 § stadgade påföljden av parts utevaro.

Då konkursansökning skall hänskjutas till rätten, varde målet av konkursdomaren utsatt att förekomma inom tio dagar eller, om varken borgenären eller gäldenären begär att målet skall upptagas inom *nämnda* tid, senast på det ting *eller den allmänna rättegångsdag* som närmast därefter hålles. Kräves för gäldenärens kallande eller hans inställelse vid rätten oundgängligen längre tid, må tiden för målets företagande vid rätten utsträckas, dock ej utöver sex veckor från det delgivning av kallelsen kan väntas hava ägt rum. Till rätten skola parterna särskilt kallas. I kallelsen skall erinras om den i 16 § stadgade påföljden av parts utevaro.

I fråga om — — — — — motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1957: 97.

6) Lag**angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 4 juni 1937 (nr 306) om
behörighet för häradsrätt att upptaga sjörättsmål**

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 4 juni 1937 om behörighet för häradsrätt att upptaga sjörättsmål skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Har, med stöd av lagen om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende, förordnats att rådhusrätt i stad skall upphöra och staden i judiciellt avseende förenas med domsaga, äger Konungen förordna att häradsrätten i orten skall äga upptaga sjörättsmål för vilka rådhusrätten skolat vara rätt domstol. Förordnande som sist är sagt skall ej utgöra hinder för tvistemåls instämmande till närmaste rådhusrätt samt ej heller föranleda ändring i vad eljest gäller om rätt att, efter överenskommelse mellan parterna, i sådant mål söka annan rådhusrätt.

Har förordnats att rådhusrätt i stad skall upphöra och staden i judiciellt avseende förenas med domsaga, äger Konungen förordna att häradsrätten i orten skall äga upptaga sjörättsmål för vilka rådhusrätten skolat vara rätt domstol. Förordnande som sist är sagt skall ej utgöra hinder för tvistemåls instämmande till närmaste rådhusrätt samt ej heller föranleda ändring i vad eljest gäller om rätt att, efter överenskommelse mellan parterna, i sådant mål söka annan rådhusrätt.

Med sjörättsmål — — — — — av dispasch.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallades den 18 april 1961 hovrättspresidenten Knut Elliot, ordförande, rådmannen Birger Brandt, lagmannen Olof Engqvist, häradshövdingen Eric Stangenberg, numera t. f. expeditionschefen Harriet Stangenberg och överdirektören Paul Tammelin såsom sakkunniga för att överse domkretsindelningen för underrätterna i riket. Den 29 december 1961 utvidgades de sakkunnigas uppdrag till att avse en allmän översyn av domstolsväsendet.

Såsom experter åt de sakkunniga förordnades därefter hovrättsassessorn Leif Brundin, hovrättsrådet Ingvar Henkow, byråchefen Folke Lyberg, numera lagmannen Bengt Sandström och numera byrådirektören Ivar Tiby. Till ledamöter av en rådgivande nämnd åt de sakkunniga utsågs ledamöterna av riksdagens första kammare redaktören Birger Andersson och hem-

mansägaren Erik Svedberg, ledamöterna av riksdagens andra kammare förbundsjuristen Astrid Kristensson, hemmansägaren Erik Larsson, expeditionsföreståndaren Eric Nelander, redaktören Olaus Nyberg och hemmansägaren Gustaf Svensson, dåvarande ledamoten av första kammaren f. d. folkskoleinspektören Ragnar Bergh ävensom professorn Per Olof Ekelöf, direktören Styrbjörn von Feilitzen, stadsfiskalen Erik Gamstedt och advokaten Holger Wiklund.

De sakkunniga, som antagit benämningen *domstolskommittén*, har avgivit ett den 1 oktober 1963 dagtecknat delbetänkande, benämnt »Rådhusrätternas förstatligande». Betänkandet består av tre delar, av vilka en föreligger i tryck (SOU 1963: 56) och de båda övriga är stencilerade. I betänkandet framlägges förslag om förstatligande av de kommunala domstolarna, rådhusrätterna. De föreslagna åtgärderna rör i första hand överförandet av rådhusrätternas personal till statlig tjänst. I anslutning härtill framlägges förslag angående rekrytering, utbildning, kompetenskrav och befordran inom den, efter det att rådhusrätterna förstatligats, helt statliga domarkåren i riket. För rådhusrätternas del har upprättats förslag om organisation och administration samt personalplaner efter förstatligandet. Förslag framlägges också om lokalhållningen för dessa domstolar samt, vad gäller de framtida principerna, för samtliga underrätter. I betänkandet föreslås vidare att magistrats- och kommunalborgmästarinstitutionerna skall avvecklas i samband med rådhusrätternas förstatligande. Betänkandet innehåller slutligen förslag rörande principerna för domförhet i underrätt i en kommande enhetlig underrättsorganisation och för domkretsindelningen inom denna organisation.

Över betänkandet, utom såvitt rör magistrats- och kommunalborgmästarinstitutionernas avveckling, har efter remiss yttranden avgivits av justitietskanslersämbetet, riksåklagarämbetet, nedre justitierevisionen, samtliga hovrätter utom hovrätten för Nedre Norrland, Stockholms rådhusrätt, Göteborgs rådhusrätt, rådhusrätterna i Södertälje, Uppsala, Nyköping, Eskilstuna, Linköping, Norrköping, Motala, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Kristianstad, Malmö, Lund, Landskrona, Hälsingborg, Halmstad, Varberg, Uddevalla, Vänersborg, Borås, Karlstad, Örebro, Västerås, Gävle, Sundsvall, Östersund, Umeå, Skellefteå och Luleå, kammarkollegiet, statskontoret, riksrevisionsverket, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser, byggnadsstyrelsen, riksarkivet, 1961 års storstadsutredning, polisberedningen, länsindelningsutredningen, Sveriges advokatsamfund, Föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges stadsdomare, Sveriges landsfogdar, Sveriges stadsfiskaler, Sveriges landsfiskaler och Sveriges kommunala förvaltningsjurister samt Sveriges juristförbund, Sveriges kommunaltjänstemannaförbund, Svenska stadsförbundet och Svenska kommunförbundet. En del av remissorganen har haft att yttra sig endast beträffande vissa i förevarande delar av betänkandet behandlade frågor. Till yttrandena har fogats utlåtanden från ett stort antal myndigheter, kommunala organ och organisationer.

Vissa ekonomiska frågor i samband med ett förstatligande av rådhusrätterna har — jämte andra spörsmål — behandlats i en inom finansdepartementet upprättad, den 20 november 1963 dagtecknad promemoria angående avveckling av vissa av städernas särskilda rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten. Denna promemoria innehåller förslag, som i sin tur beaktar bl. a. innehållet i ett av 1955 års stadsutredning år 1962 avgivet betänkande i ämnet (SOU 1962: 9). Promemorian har varit föremål för remissbehandling.

Genom riksdagens bifall år 1962 till Kungl. Maj:ts proposition angående huvudmannaskapet för polisväsendet m. m. (prop. 148, SU 183, rskr 387) har i princip beslutats att staten från och med den 1 januari 1965 övertager huvudmannaskapet för polis-, åklagar- och exekutionsväsendet i den mån huvudmannaskapet för dessa verksamhetsgrenar alltjämt är kommunalt. Efter beslut av innevarande års riksdag har organisationen av polis-, åklagar- och exekutionsväsendet fått sin närmare utformning (prop. 100, SU 114, rskr 259) samt viss lagstiftning med anledning av förstatligandet och omorganisationen av nyssnämnda verksamhetsgrenar genomförts (prop. 101, L¹U 28, rskr 291 resp. prop. 126, L¹U 29, rskr 277).

Vidare bör nämnas att utskottet denna dag även förehaft till behandling dels ett genom Kungl. Maj:ts proposition, nr 157, angående avveckling av vissa av städernas särskilda rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten, m. m. framlagt förslag till lag om skyldighet för vissa städer att bidra till statsverkets kostnader för domstolsväsendet dels ock Kungl. Maj:ts proposition, nr 163, angående avveckling av magistrats- och kommunalborgmästarinstitutionerna, m. m.

I den följande framställningen lämnas först en översikt över den nuvarande domstolsorganisationen samt redogörelse för föredragande departementschefens, statsrådet Kling, allmänna ståndpunktstagande till frågan om rådhusrätternas förstatligande. Därefter redovisas, i anslutning till de i ämnet väckta motionerna, till vissa delar vad i propositionen upptagits beträffande lokalhållningen. Beträffande propositionens innehåll torde i övrigt få hänvisas till denna.

Nuvarande domstolsorganisation

De allmänna domstolarna i vårt land utgöres av underrätter, sex hovrätter och högsta domstolen. I underrätterna — härads- och rådhusrätter — dömer lagfarna domare, i vissa mål jämte lekmän, nämnden. Överrätterna består alltid av flera lagfarna domare. Utöver de dömande uppgifterna omhänderhar hovrätterna administrationen av häradsrätterna och har även att sörja för domarrekruteringen och en väsentlig del av domarutbildningen. Enligt rådande grunder för instansordningen skall praktiskt taget alla

mål anhängiggöras i underrätt. Underrätternas domar kan alltid underställas hovrätts prövning. I princip föreligger fullföljdsrätt från hovrätt till högsta domstolen. Beträffande flertalet mål gäller emellertid, som villkor för att talan mot hovrätts dom skall komma under högsta domstolens prövning, att högsta domstolen lämnar tillstånd därtill. De till högsta domstolen fullföljda målen beredes i nedre justitierevisionen.

Häradsrätterna handhar rättsskipningen på landet. Kostnaderna för dem bestrides av statsverket. Det åligger dock domkretsens, tingslagets, innevägnare att betala utgifterna för sammanträdes- och kanslilokaler. Även vissa städer lyder under landsrätt. Detta gäller städer, som tillkommit efter år 1904, och en del äldre städer, som i senare tid förenats med landsbygd i judiciellt avseende. I övriga städer handhas rättsskipningen av rådhusrätt, som bekostas av staden. Kostnaderna för hovrätter och högsta domstolen bestrides av statsverket.

Domsaga, som är benämningen på häradshövdingens ämbetsområde, utgör i allmänhet ett tingslag. Antalet domsagor är för närvarande 117. Av dessa består 13 av mer än ett tingslag. I flertalet domsagor finns, jämte häradshövdingen, en eller flera biträdande lagfarna domare: tingsdomare, tingssekreterare eller fiskalskompetenta biträden.

För närvarande har 36 städer rådhusrätt. Av dessa, s. k. magistratsstäder, är fem nu föremål för utredning om landsrättsförläggning. De lagfarna domarna i rådhusrätt utgöres av borgmästare och två eller flera rådmän. I ett flertal rådhusrätter finns därjämte assessorer och andra biträdande domare.

Vad gäller underrätternas organisation råder vissa olikheter mellan rådhusrätter och häradsrätter. Olikheterna är historiskt betingade och sammanhänger med att rådhusrätterna är av städerna bekostade domstolar, medan upprätthållandet av domstolsorganisationen i övrigt åvilar staten. Olikheter finns bl. a. i ordningen för tillsättning och utbildning av domare samt för arbetsfördelningen inom domstolarna. Vidare råder skiljaktigheter i fråga om domstolarnas sammansättning. För häradsrätt är huvudregeln, gällande både tvistemål och brottmål, att domstolen är domför med en lagfaren ordförande jämte nämnd. Rådhusrätt har i brottmål samma sammansättning som häradsrätt. Vid särskild huvudförhandling i tvistemål däremot har rådhusrätt kollegial sammansättning med tre eller fyra lagfarna domare. I enklare mål är såväl häradsrätt som rådhusrätt domför med endast en lagfaren domare.

Rådhusrätt har att, utöver rättsskipningen i stad, såsom magistrat utöva viss förvaltningsverksamhet. Denna verksamhet omfattade tidigare såväl kommunala som statliga uppgifter. Numera är magistraten befriad från de kommunala uppgifterna. Magistraten har emellertid alltjämt att svara för en mångfald uppgifter i egenskap av lokal statlig myndighet. I Stockholm åvilar dock flertalet magistratsgöromål överståthållarämbetet.

Allmänna ståndpunktstaganden

Departementschefen

Det torde vara en allmänt omfattad mening att ansvaret för rättsskipningen principiellt är en uppgift, som uteslutande bör ankomma på staten. Skäl kan ej anses föreligga att göra undantag för rättsskipningen i stad. Numera torde det ej vara att betrakta som en förmån för stad att ha egen jurisdiktion. I dagens läge framstår det snarare som en orättvisa att en del städer, till skillnad från andra kommuner, skall själva helt bära den ekonomiska bördan av att hålla domstol. Det synes också vara ett önskemål bland magistratsstäderna att bli befriade från skyldigheten att hålla rådhusrätt.

Rådande ordning med olika huvudmän för rådhusrätterna och övriga domstolar har fått återverkningar på hela domstolsväsendet. Den har varit till olägenhet i flera hänseenden. Skillnader föreligger i organisationen mellan rådhusrätter och häradsrätter. Olika regler gäller för rättens sammansättning i tvistemål. Grunderna för arbetsfördelningen mellan domarna och formerna för arbetet inom domstolen är i rådhusrätt delvis andra än de som tillämpas i häradsrätt. Ordningen för tillsättning och utbildning av domare i rådhusrätt skiljer sig från den som gäller för övriga domstolar. Detta har kommit att begränsa möjligheterna för rådhusrätternas domare att söka sig till statlig domstol. Begränsningar gäller också i fråga om övergång från sådan domstol till rådhusrätt. På grund härav har det bildats en statlig och en kommunal domarkår, vilka i fråga om befordringsgång och domartjänster blivit i stor utsträckning skilda från varandra. Denna dualism innebär påtagliga nackdelar såväl från allmän synpunkt som för den enskilde befattningshavaren.

Rättegångsreformen omfattade i huvudsak själva förfarandet i processen. De organisatoriska åtgärderna begränsades i princip till sådana som krävdes för att domstolarna skulle bli i stånd att bära upp det nya förfarandet. En mera genomgripande omorganisation av domstolarna blev ställd på framtiden. Domstolskommittén har nu fått uppdraget att göra en samlad och allsidig översyn av domstolsväsendet. Denna översyn berör domstolarna i alla instanser. Kommittén har haft att taga som utgångspunkt att huvudmannskapet och kostnaderna för rättsskipningen i de städer, som har rådhusrätt, skall överföras till staten. I sitt nu framlagda delbetänkande föreslår kommittén att rådhusrätterna förstatligas som ett första led i arbetet på en ny domstolsorganisation. Kommittén har förutsatt att förstatligandet sker samtidigt med att staten, enligt vad som redan i princip beslutats, övertager huvudmannskapet för polis-, åklagar- och exekutionsväsendet, d. v. s. den 1 januari 1965.

Omfattningen av den allmänna översynen av domstolsväsendet, vilken nu inlett genom domstolskommitténs arbete, gör det angeläget att taga tillvara tillgängliga möjligheter att framskrida etappvis. Förstatligandet av rådhusrätterna är otvivelaktigt en sådan fråga som kan lösas genom en delreform. Att huvudmannaskapet för samtliga allmänna domstolar samlas på en hand synes tillika vara en förutsättning för den omorganisation av domstolsväsendet i dess helhet vartill översynen syftar. Det synes också av andra skäl angeläget att denna reform genomföres utan större dröjsmål. Vissa fördelar vinnes uppenbarligen, om reformen kan samordnas med att staten den 1 januari 1965 övertager huvudmannaskapet för polis-, åklagar- och exekutionsväsendet. Under remissbehandlingen har viss tveksamhet uttalats från några håll angående möjligheterna att till sagda dag hinna genomföra de åtgärder som reformen kräver. En given förutsättning bör vara att mera omfattande ändringar i rådhusrätternas nuvarande organisation ej skall vidtagas i omedelbart samband med reformen. Med hänsyn härtill torde hinder av antydd art ej behöva föranleda uppskov. Jag får sålunda föreslå att rådhusrätterna förstatligas den 1 januari 1965.

I enlighet med vad kommittén funnit blir det nödvändigt att tills vidare bibehålla rådhusrätter och häradsrätter som två från varandra i viss utsträckning skilda former av underrätter. För att omorganisationen icke skall medföra allvarigare störningar i rådhusrätternas verksamhet måste utgångspunkten vara att staten, så långt det är möjligt, övertager rådhusrätterna i befintligt skick. Erforderliga förändringar torde sedan få ske successivt.

Förstatligandet av rådhusrätterna aktualiserar i första hand åtgärder för att överföra personalen till statlig tjänst och för att rådhusrätterna även i fortsättningen skall disponera erforderliga lokaler för sin verksamhet. Därjämte måste de frågor lösas som sammanhänger med att staten övertager och magistratsstäderna avlastas kostnader för domstolarna. I det följande ämnar jag framlägga förslag, som angår personalens övergång till statliga tjänster och lokalhållningen för rådhusrätterna. Vissa ekonomiska spörsmål i samband med förstatligandet kommer, enligt vad jag inhämtat, att anmälas i senare sammanhang av chefen för finansdepartementet i anslutning till frågan om en avveckling av vissa av städernas särskilda rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten.

I enlighet med vad här sagts bör de organisatoriska förändringarna, vad gäller rådhusrätterna, i allt väsentligt begränsas till de med huvudmannaskapsreformen förbundna åtgärderna. En angelägenhet av vikt är dock att så snart som möjligt undanröja förut omnämnda dualism mellan den statliga domarkåren och stadsdomarkåren samt att skapa tillfredsställande förutsättningar för att få till stånd en gemensam domarbana. Härför erforderliga åtgärder föranleder vissa jämkningar i domarorganisationen vid rådhusrätterna. Jag vill i det följande anmäla vissa förslag till åtgärder,

som angår rekrytering och utbildning av domaraspiranter samt kompetens och befordran för domare. Dessa förslag tager sikte på att bygga upp en för samtliga domare gemensam karriär efter rådhusrätternas förstatligande. Förslagen angår således även domarpersonalen och organisationen vid rådhusrätterna. Alla dessa frågor är visserligen ej av beskaffenhet att böra underställas riksdagens prövning men jag anser mig likväl för sammanhangets skull böra beröra dem.

Lokalhållning m. m.

Nuvarande förhållanden

Om byggande och underhåll av lokaler för häradsrätt finns uttryckliga lagföreskrifter. **Beträffande lokalhållningen för rådhusrätt saknas sådana föreskrifter.** Som en följd av att rådhusrätterna i sin helhet är av städerna bekostade domstolar bestrides kostnaderna för rådhusrätternas lokaler av kommunalskattemedel. Föreskrift om skyldighet för magistratsstad att hålla rådhus förekommer visserligen i åtskilliga stadsprivilegier men generella bestämmelser **härom finns icke.**

Vad angår *häradsrätternas* lokalhållning gäller enligt 26 kap. 4 § byggningsbalken att varje härad skall bygga och underhålla »tingsbyggning». Skyldigheten att bygga och underhålla lokaler för häradsrätter brukar kallas tingshusbyggnadsskyldigheten. Då tingslaget och icke häradet numera utgör domkrets, har skyldigheten helt övergått på tingslaget. Enligt lagen den 18 juli 1942 (nr 658) om bestridande av kostnaderna för domsagas kansli skall tingslaget svara för kostnaderna för kanslilokaler jämte möbler och andra sådana inventarier. Tingslagets åligganden innefattar även skyldighet att bekosta **uppvärmning, belysning och städning** av lokalerna. Övriga omkostnader för domsagas kansli bestrides av statsverket. Alla som erlägger kommunalutskylder inom tingslaget deltar i kostnaderna för byggnad och underhåll av lokalerna. Därvid tillämpas de grunder som är stadgade för sådana utskylders fullgörande i allmänhet. Tingshusbyggnadsskyldigheten är att anse som ett allmänt besvär, vilket åvilar tingslagets menighet, de tingshusbyggnadsskyldige. Enligt 6 § 1. länsstyrelseinstruktionen den 30 maj 1958 (nr 333) tillkommer det länsstyrelsen att pröva och avgöra frågor om åliggande att anskaffa och underhålla allmänna byggnader med tillhörande inventarier. Det har emellertid sedan länge ansetts att de tingshusbyggnadsskyldige äger en självständig beslutanderätt i frågor, som rör tingshusbyggnadsskyldigheten, och att länsstyrelsens uppgift är begränsad till att efter besvär pröva de tingshusbyggnadsskyldiges beslut och att meddela eller vägra fastställelse därå.

Lagbestämmelser saknas rörande de former i vilka de tingshusbyggnads-

skyldige skall handlägga sina angelägenheter. Beslutanderätten utövas i allmänhet genom ombud för de i tingslaget ingående kommunerna. Dessa ombud håller i regel stämma en gång om året inför häradsrätten. I flertalet tingslag finns såsom verkställande och förvaltande organ en av de tingshusbyggnadsskyldige utsedd tingshusstyrelse, vald av de tingshusbyggnadsskyldige på stämma eller bestående av ombud för kommunerna. I de fem tingslag, som utgöres av en enda kommun, fullgör kommunala organ vad som ankommer på de tingshusbyggnadsskyldige. Det stora flertalet av rikets domsagor — omkring 90 procent — omfattar för närvarande minst sex kommuner. Belägenheten av tingshus beror av Kungl. Maj:ts beslut enligt 1 kap. 6 § rättegångsbalken. Kungl. Maj:t bestämmer även kansliorten för domsaga, jfr 42 § domsagostadgan.

År 1962 utdebiterades i samtliga tingslag i tingshusmedel drygt 10 milj. kr. I endast åtta tingslag utgjorde utdebiteringen mer än tio öre per skattekrona. För att erhålla en jämnare utdebitering är det regel att tingshusbyggen delvis finansieras med lån, men det är icke ovanligt att viss fondbildning sker hos de tingshusbyggnadsskyldige för att kunna möta utgifterna i samband med nybyggen.

Enligt uppgifter, som domstolskommittén inhämtat, kan brandförsäkringsvärdet av de 144 tingshus som finns i riket skattas till omkring 120 milj. kr. Taxeringsvärdet är åtskilligt lägre eller omkring 40 milj. kr.; i fle-1963 uppgick de tingshusbyggnadsskyldiges tillgångar i form av banktillrä fall är dock tingshusen ej åsatta taxeringsvärden. Vid ingången av år godohavanden och andra fordringar till närmare 20 milj. kr. och deras skulder till omkring 10 milj. kr.

Rikets samtliga rådhusrätter är inrymda i lokaler som ägs av vederbörande stad. Lokalerna förvaltas av det organ som handhar stadens fastighetsväsen. På något håll, såsom i Göteborg, förhyrs dessutom lokal av privat fastighetsägare. Rådhusrätternas lokaler är, med något undantag, belägna antingen i för ändamålet uppförda rådhus eller i stadshus. I städernas rådhus finns ofta dessutom lokaler för stadsförvaltningen och för polis och åklagare. I många städer är rådhusen av kulturhistoriskt intresse. På senare tid har det hört till undantagen att särskilda byggnader uppförts enbart för rådhusrätternas behov.

I rådhusrätternas och magistraternas inkomst- och utgiftsstatser är regelmässigt upptaget ett belopp för lokalhyra till stadens fastighetsförvaltning, s. k. intern hyra. Detta belopp innefattar i de flesta fall icke kostnader för städning men väl kostnader för ljus och värme. De i rådhusrätternas stater för år 1963 upptagna beloppen för lokalhyra uppgår till drygt 2,6 milj. kr. Medräknas även städningkostnader kan årskostnaden för städernas domstolslokaler uppskattas till omkring 3 milj. kr.

Domstolskommittén

Kommittén förordar, att nu föreliggande skyldighet att tillhandahålla lokaler åt underrätterna avlastas kommunerna och överflyttas på staten. Därvid bör enligt kommittén lokalfrågan för rådhusrätternas del lösas på det sättet, att staten tillförsäkras nyttjanderätt till de utrymmen som disponeras i byggnaderna för rådhusrätternas behov, medan i fråga om tingshusen dessa bör, i den mån de alltjämt är erforderliga, överlåtas på staten med äganderätt. Statens övertagande av lokalhållningen bör emellertid enligt kommittén anstå tills vidare.

Kommitténs närmare överväganden i nu ifrågavarande hänseende redovisas å s. 40—43 i propositionen.

Yttrandena

Domstolskommitténs förslag, att staten skall utfästa sig att övertaga ansvaret för lokalhållningen för samtliga underrätter, tillstyrkes eller lämnas utan erinran av det övervägande antalet remissinstanser.

Redogörelse för yttrandena återfinnes å s. 43—47 i propositionen.

Departementschefen

Enligt domstolskommitténs mening bör staten i samband med att en enhetlig statlig underrättsorganisation skapas även övertaga lokalhållningen för underrätterna. Ett särskilt och vägande skäl härför finner kommittén i det ställningstagande som i motsvarande avseende skett beträffande polis-, åklagar- och exekutionsväsendet. Kommittén anser det emellertid av praktiska skäl icke möjligt att genomföra en sådan reform samtidigt med att rådhusrätterna förstärkas den 1 januari 1965. För övrigt finner kommittén det icke i och för sig nödvändigt att staten omedelbart övertager lokalhållningen. Det kan snarare vara av värde att avvakta något eller till dess att den nya underrättsorganisationen och domkretsindelningen tagit fastare form och underrätternas lokalbehov bättre kan överblickas. Under mellantiden bör tingslagens nuvarande skyldighet att bekosta sammanträdes- och kanslilokaler åt häradsrätterna bestå. I fråga om städer med rådhusrätt föreslår kommittén att städerna under sagda tid får ha kvar skyldigheter med avseende på lokalhållningen i samma omfattning som gäller för tingslagen.

Vid remissbehandlingen har kommitténs förslag blivit föremål för delade meningar. Många remissinstanser anser liksom kommittén att staten av principiella skäl bör övertaga lokalhållningen för underrätterna. I ett stort antal yttranden har dock en motsatt uppfattning kommit till uttryck. Enligt företrädarna för denna uppfattning talar främst praktiska skäl för att kommunerna bör bibehållas vid sin skyldighet att hålla lokaler. I några

yttranden förordas att lösningen av frågan om ny underrättsorganisation och domkretsindelning bör avvaktas, innan en mera slutgiltig ställning tas till vem som framdeles skall svara för underrätternas lokaler.

För egen del är jag icke beredd tillstyrka kommitténs förslag att staten skall utfästa sig att övertaga ifrågavarande lokalhållningsskyldighet. Under remissbehandlingen har en stark opinion omvitnat värdet av den lokala förankringen av lokalhållningsskyldigheten vad gäller såväl häradsrätterna som rådhusrätterna. Förutom att praktiska och trivsamma lokaler skapats för underrätternas verksamhet, har tingshusen och rådhusen på många håll givits sådan utformning att de får räknas till bygdens eller ortens mera betydande byggnader. Den nuvarande tingshusbyggnadsskyldigheten handhas i enkla former. Rådhusrättsstäderna förfogar för sin del över särskild organisation för fastighetsförvaltning. Det torde ej finnas anledning förmoda annat än att städerna även efter ett förstatligande av rådhusrätterna skulle komma att tillfredsställande ombesörja lokalhållningen för dessa. De kostnader som kommunerna åsamkas för lokalhållning åt underrätterna är därtill av jämförelsevis ringa storlek.

Om det sålunda enligt min mening icke finns anledning att nu avskaffa den lokala förankringen av förevarande skyldighet, behöver ett sådant ställningstagande självfallet icke hindra att frågan prövas på nytt, då verkningarna av en ny underrättsorganisation och ändrad domkretsindelning i en framtid kan överblickas.

Jag föreslår alltså att tingslagens nuvarande skyldigheter i fråga om lokalhållning för häradsrätterna tills vidare skall bibehållas och att stad med rådhusrätt skall ha kvar skyldigheter rörande lokalhållning i samma omfattning som för närvarande åvilar tingslag. I enlighet härmed bör det ankomma på sådan stad att hålla erforderliga lokaler för rådhusrätts sammanträden och kansli samt möbler och andra inventarier ävensom att svara för uppvärmning, belysning och städning av lokalerna. Det torde vara erforderligt att denna skyldighet för stad med rådhusrätt inskrives i lag. Jag förordar att ett stadgande härom upptages i förut omnämnda särskilda lag, innehållande även andra bestämmelser angående statens övertagande av huvudmannaskapet för rådhusrätterna. Härmed sammanhängande frågor kommer att behandlas i motiveringen till förslaget till den särskilda lagen.

På sätt domstolskommittén föreslagit bör sådan kontorsutrustning m. m. som anskaffats uteslutande för rådhusrätts behov överlåtas på statsverket. Därmed åsyftas utrustning som användes eller skall användas vid bedrivandet av rådhusrätts verksamhet. Värdet av denna egendom torde vara ringa och ersättning bör därför ej utgå. Likaså bör telefonabonnemang, som avser uteslutande för rådhusrätts behov använd apparat, utan ersättning överlåtas till staten. Även dessa frågor synes kräva lagstiftning. Erforderliga bestämmelser torde få införas i nyss berörda särskilda lag. I

anledning av uttalanden under remissbehandlingen bör anmärkas, att konstverk och andra liknande föremål inom rådhusrätts lokaler givetvis ej är att hänföra till kontorsutrustning som skall överlätas på staten.

Utrustning, som anskaffats även för annat än rådhusrätts behov, bör i enlighet med domstolskommitténs förslag utan vederlag till staden få nyttjas i den omfattning, i vilken egendomen varit avsedd för rådhusrätten. Domstolen bör även i fortsättningen kunna bruka sådan egendom gemensamt med kommunalt organ. Av nyttjandet föranledda drifts- och underhållskostnader bör staten givetvis ersätta. Med hänsyn till kostnadernas ringa storlek torde det inte vara erforderligt att utfärda särskilda författningsbestämmelser om statens skyldigheter härvidlag.

Motionerna

I de i anledning av förevarande proposition väckta motionerna, I: 826 och II: 1016, hemställs, att riksdagen vid behandlingen av propositionen ville göra det uttalandet, att det principiella ansvaret för hållandet av lokaler åt underrätterna i såväl stad som på landet skall åvila statsverket samt att frågan om de närmare formerna för statens övertagande av lokalhållningen får upptagas särskilt.

Sedan i motionerna inledningsvis erinrats om domstolskommitténs och departementschefens ståndpunktstaganden i frågan rörande lokalhållningen, anföres i fortsättningen till stöd för det framställda yrkandet:

Vid remissbehandlingen av domstolskommitténs delbetänkande framkom det som ett klart kommunalt önskemål att lokalhållningen för underrätterna, såväl rådhusrätterna som häradsrätterna, i samband med rådhusrätternas förstatligande skulle överföras på statsverket. I sina remissyttranden konstaterade bl. a. såväl Stadsförbundet som Kommunförbundet med tillfredsställelse att domstolskommittén i princip förordade en överflyttning av underrätternas lokalhållning på staten, en ståndpunkt som förbunden redan tidigare redovisat i olika sammanhang. Kommunförbundet framhöll i anslutning härtill att reformen för alla underrätter borde genomföras redan i samband med rådhusrätternas förstatligande den 1 januari 1965. Ett överförande av lokalhållningsskyldigheten på statsverket finge anses motiverat icke enbart ur principiella synpunkter utan även ur praktiska. Det syntes vara förenat med avsevärda praktiska olägenheter att bibehålla en kostnadsuppdelning inom samma verksamhetsområde mellan olika huvudmän. Det kunde heller icke anses rationellt att enbart för lokalhållningen hålla en särskild organisation med tingshusbyggnadsskyldiga m. m.

Vi vill i allt väsentligt instämma i de synpunkter som beträffande frågan om lokalhållningen för underrätterna redovisats av ett flertal kommunala remissinstanser. I och för sig vore det givetvis mest tilltalande om man redan i samband med rådhusrätternas förstatligande den 1 januari 1965 kunde överföra lokalhållningsskyldigheten på staten. Emellertid kan medgivas att tiden nu synes väl knapp för att man skall hinna ordna med en sådan ansvarsöverföring. I enlighet med domstolskommitténs ståndpunkt

anser vi emellertid att man i vart fall nu bör från statligt håll i princip utfästa sig att övertaga skyldigheten att hålla lokaler för underrätterna. Det kommunala ansvar som skulle kvarstå efter den 1 januari 1965 skulle med utgångspunkt härifrån betraktas som ett provisorium och endast avse att bestå under en mellantid i syfte att bereda rådrom för det praktiska genomförandet av en överflyttning av ansvaret för lokalhållningen på statsverket.

Utskottet

Genom förevarande proposition framlägges lagförslag, innebärande att rådhusrätterna skall förstatligas från och med den 1 januari 1965, även som förslag till därtill anknytande lagstiftning. Vidare innefattar propositionen vissa förslag till lagändringar, som visserligen icke äger direkt samband med den föreslagna domstolsreformen men som ändock ansetts böra genomföras i detta sammanhang. Därjämte uppdrages i propositionen riktlinjer för utformningen av en gemensam domarbana. I denna senare del berörda frågor är emellertid väsentligen av beskaffenhet att böra regleras i administrativ ordning.

Redan 1931 års riksdag uttalade sig för att rättsskipningen i städerna borde övertagas av staten. Domstolskommittén har i sitt arbete haft att utgå från ett förstatligande. Under remissbehandlingen av kommitténs betänkande har ej delade meningar rått därom, att staten bör övertaga huvudmannskapet för rådhusrätterna. Sedan numera även framlagts förslag angående avveckling av magistrats- och kommunalborgmästarinstitutionerna samt förslag till utskiftning av magistratsgöromålen på andra myndigheter, torde den i nu föreliggande proposition förordade reformen böra genomföras.

Mot de i propositionen upptagna lagförslagen har utskottet ej något att erinra.

De motioner som föreligger till utskottets behandling i samband med propositionen avser frågan om det framtida ansvaret för hållandet av lokaler åt underrätterna. I motionerna yrkas — med utgångspunkt från att ett övertagande från statens sida av ifrågavarande skyldighet icke kan genomföras redan den 1 januari 1965 — att riksdagen måtte göra det uttalandet, att det principiella ansvaret för lokalhållningen skall åvila statsverket samt att frågan om de närmare formerna för statens övertagande av lokalhållningen får upptagas särskilt.

Enligt det nu framlagda förslaget till lag med vissa bestämmelser angående statens övertagande av huvudmannskapet för rådhusrätterna skall stad med rådhusrätt även efter den 1 januari 1965 vara skyldig att hålla erforderliga domstolslokaler jämte möbler och andra dylika inventarier ävensom svara för uppvärmning, belysning och städning av lokalerna. Den sålunda föreslagna lokalhållningsskyldigheten kommer att motsvara vad

som för närvarande gäller beträffande tingslags skyldighet att hålla tingshus.

Domstolskommittén har förordat, att staten bör utfästa sig att övertaga ansvaret för ifrågavarande lokalhållning. Samma inställning har det övervägande antalet remissorgan intagit, däribland huvudparten av de instanser som har kommunal anknytning. Ett överförande av lokalhållningsskyldigheten på statsverket har avstyrkts av bl. a. samtliga i ärendet hörda hovrätter samt flertalet av de tingshusbyggnadsskyldige som avgivit yttrande. Till stöd för att staten bör övertaga ifrågavarande skyldighet har i första hand anförts, att rättsvården såsom en uteslutande statlig angelägenhet borde bekostas helt av staten. Vidare har framhållits, att staten åtagit sig motsvarande skyldighet med avseende å polis-, åklagar- och exekutionsväsendet ävensom att de med en ny domkretsindelning förknippade byggnadsproblemen bör kunna lösas lättare om en och samma huvudman svarar för all lokalhållning inom domstolsväsendet. Mot ett överförande av lokalhållningen på staten har bl. a. andragits, att det nuvarande systemet fungerat väl. Vidare har gjorts gällande att den nuvarande tingshusbyggnadsskyldigheten varit av betydelse för den lokala anknytningen mellan domstol och bygd.

Departementschefen har förklarat sig icke beredd att tillstyrka kommitténs förslag, att staten skall utfästa sig att övertaga ifrågavarande lokalhållningsskyldighet, och har därvid främst hänvisat till värdet av den lokala förankringen av denna skyldighet, till de praktiska former varunder skyldigheten utövats samt till frågans jämförelsevis ringa vikt för kommunerna ur ekonomisk synpunkt. Enligt departementschefen behöver emellertid detta ställningstagande icke innefatta hinder mot att frågan prövas på nytt, då verkningarna av en ny underrättsorganisation och ändrad domkretsindelning kan överblickas.

Av utredningen i ärendet torde framgå att den rådande ordningen för lokalhållningen i allmänhet fungerat under smidiga former och på ett över huvud taget tillfredsställande sätt. Domstolarna har sålunda ofta tillgång till ändamålsenliga och värdiga lokaler. Kostnaderna för lokalhållningen torde i allmänhet vara föga betungande.

Enligt utskottets uppfattning kan å andra sidan starka principiella skäl åberopas till stöd för att staten efter rådhusrätternas förstatligande bör svara för lokalhållningen för underrätterna. Beträffande den verksamhet som utövas av polis-, åklagar- och exekutionsväsendet har staten åtagit sig det fulla ekonomiska ansvaret. Rättsvården är också utpräglad en sådan samhällsfunktion som det bör ankomma på staten att uppfylla.

Av vad nu anförts torde framgå att goda skäl kan anföras till stöd för båda de ståndpunkter som intagits under ärendets tidigare behandling. Emellertid bör den framtida domkretsindelningens inverkan på problemet här närmare uppmärksammas. För närvarande har frågan om domkrets-

indelningen i stort lämnats öppen. Genom en omfattande ändring i den nuvarande domkretsindelningen kan behov av nya lokaler komma att uppstå inom vissa domkretsar, medan i andra befintliga byggnader kan bli helt överflödiga. I vissa domkretsar kan återigen situationen bli den att befintliga lokaler väl motsvarar vad som just behöves. Skulle sådana olikheter i fråga om tillgång och behov av lokaler för domstolsväsendet uppstå, kan onekligen lokalhållningsskyldigheten komma att för vissa kommuner bli oskäligt betungande och belastningen ojämnare fördelad än för närvarande. Till de skäl av principiell art som kan anföras för att ifrågavarande skyldighet skall åvila staten skulle alltså i ett sådant läge komma även skäl av ekonomisk natur, från vilka man svårligen kan bortse vid frågans bedömande.

Vilka verkningar en ändrad domkretsindelning kommer att få kan man naturligen i dagens läge icke med bestämdhet uttala sig om. Det är därför enligt utskottet befogat att låta ståndpunktstagandet i den nu aktuella frågan anstå, till dess principerna för en ny domkretsindelning fastslagits och därmed även kostnaderna för ett övertagande från statens sida av lokalhållningen kan närmare preciseras. Utskottet förutsätter att riksdagen i samband med behandlingen av principerna för domkretsindelningen förelägges förslag beträffande de närmare formerna för ett eventuellt statligt övertagande av lokalhållningsskyldigheten. På grund av vad sålunda anförts och då det nu framlagda lagförslaget ej torde innefatta ett slutligt ståndpunktstagande i den aktuella frågan, synes de nu behandlade motionerna icke böra föranleda något riksdagens uttalande.

Under hänvisning till vad ovan anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition, nr 156, såvitt nu är i fråga; samt

B. att de i anledning av propositionen väckta motionerna, I: 826 och II: 1016, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 3 november 1964

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Ahlkvist, Erik Svedberg, Hilding, Lundin, Hedlund, Svanström, Nyman och fröken Ljungberg;

från a n d r a kammaren: fru Gärde Widemar, herr Landgren, fru Johansson, herrar Östrand, Keijer, Fröding och Larsson i Norderön.